

## Nr 213.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statligt borgensåtagande för viss skuldförbindelse av Svenska skifferoljeaktiebolaget; given Stockholms slott den 2 april 1954.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

## GUSTAF ADOLF.

*John Ericsson.*

---

### Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen lämnas en redogörelse för ett av Svenska skifferoljeaktiebolaget framlagt förslag, enligt vilket bolaget skall ingå ett tioårigt avtal med Kooperativa förbundet om leveranser av ammoniak till Aktiebolaget Svenska salpeterverken i Köping. Skifferoljebolaget skall för ändamålet i Kvarntorp uppföra en ammoniakfabrik. Finansieringen av fabriken uppförande skall ske genom att skifferoljebolaget av Kooperativa förbundet erhåller ett lån, motsvarande anläggningskostnaderna, vilka beräknas uppgå till omkring 20 milj. kronor. I propositionen föreslås att staten ställer borgen för ifrågavarande lån.

*Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 april 1954.*

**Närvarande:**

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och jordbruksdepartementen anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, *fråga om statligt borgensåtagande för viss skuldförbindelse av Svenska skifferoljeaktiebolaget* samt anför därvid följande.

**Inledning.**

Svenska skifferoljeaktiebolaget bildades år 1941 för att genom utvinning av olja ur skiffertillgångarna i östra Närke medverka till försörjningen med flytande bränsle. Bolagets anläggningar förlades till Kvarntorp i Ekeby socken, Örebro län.

Bolaget lämnade under krigsåren icke oväsentliga bidrag till försörjningen inom landet med olja och bensin. Frågan huruvida driften vid Kvarntorp skulle fortsätta, sedan efter kriget importen av olja och bensin kunnat frigöras, har övervägts vid skilda tillfällen. Senast skedde detta år 1949, då särskilt tillkallade utredningsmän, Kvarntorpsutredningen 1948, avgav utlåtande angående bolagets framtida verksamhet. Vid denna tidpunkt gick driften av skifferoljeverket vid Kvarntorp med en icke obetydlig årlig förlust. Efter utbyggnad av anläggningarna enligt en av utredningen framlagd plan väntades emellertid produktionen öka väsentligt och skulle ett årligt driftöverskott före avskrivningar och vissa räntor kunna påräknas. Ehuru driftöverskottet icke väntades bli tillräckligt för den oundgängligen erforderliga förnyelsen av anläggningarna, föreslog utredningen, att driften vid skifferoljeverket i Kvarntorp skulle fortsätta och att anläggningarna skulle utbyggas enligt den framlagda planen. Förslaget motiverades med att verksamheten var betydelsefull ur beredskapssynpunkt och att kostnaderna för staten vid utbyggnad och fortsatt drift av skifferoljeverket beräknades bli lägre än om driften skulle fortsätta utan utbyggnad av anläggningarna eller om driften skulle nedläggas men anläggningarna ändå hållas i funktionsdugligt skick. Kvarntorpsutredningens förslag biträdades i princip av Kungl.

Maj:t i prop. nr 143 till 1949 års riksdag. Kungl. Maj:ts i propositionen framlagda förslag bifölls av riksdagen, som även anvisade medel till skifferoljeverkets utbyggnad och drift i viss utsträckning. Efter förslag av Kungl. Maj:t anvisade sedermera 1950 och 1952 års riksdagar ytterligare medel för samma ändamål.

I prop. nr 100 till 1952 års riksdag anmäldes vidare en av skifferoljeaktiebolaget väckt fråga om utnyttjande av vissa biprodukter vid skifferoljeverket i Kvarntorp för kalksalpeterframställning. Bolaget hade i skrivelse den 13 mars 1951 hos Kungl. Maj:t hemställt om medgivande att jämte Kooperativa förbundet inträda som hälftendelägare i ett för ändamålet planerat företag.

I skrivelsen erinrades om att produktionen vid Kvarntorp skulle komma att ökas väsentligt när den pågående utbyggnaden av anläggningarna var slutförd. Bl. a. skulle uppkomma ett betydande överskott av gas och ånga, för vilket det gällde att erhålla den mest ekonomiska användningen. Verkställda undersökningar hade lett styrelsen till den bestämda uppfattningen att detta kunde ske om skifferoljeverket kombinerades med en kvävegödningsmedelsfabrik av lämplig storlek. En sådan fabrik var i behov av såväl ånga som elektrisk energi vid bearbetningen av sin viktigaste råvara, skiffergasen, vilken innehöll kväve och väte i för tillverkningen lämpliga proportioner. Skiffergasen ersatte därvid den koks som, därest fabriken förlades på annan plats i Sverige, dels skulle ha använts som bränsle för den erforderliga ångalstringen, dels utgjort utgångsmaterial för den kemiska processen. Enligt styrelsens beräkningar fanns en betryggande marginal mellan tillverkningskostnaden för kalksalpeter, framställd vid Kvarntorp ur skiffergas, och kalksalpeter, framställd på annan plats i Sverige av importerad koks. Styrelsen hade därvid i sin kalkyl upptagit gas, ånga och elektrisk kraft till de värden, som skifferoljebolaget kunde utfå med det aktuella tillverkningsprogrammet, d. v. s. utan kalksalpeterfabrik.

Vid sina överväganden rörande lämpligaste företagsform för den planerade kalksalpeterstillverkningen vid Kvarntorp hade bolagsstyrelsen tagit fasta på statsutskottets uttalande i utlåtandet nr 148/1949, enligt vilket det kunde vara välbetänkt att låta undersöka om icke samarbete i en eller annan form med den kemisk-tekniska industrien inom landet kunde åstadkommas. Bolagsledningen hade sålunda tagit kontakt med bl. a. Kooperativa förbundet, som redan tidigare visat intresse för användande av skiffergas som råvara vid tillverkning av kvävegödningsmedel. Med förbundet hade bolaget under förutsättning av statsmakternas principiella godkännande träffat en preliminär överenskommelse, som i huvudsak innebar följande. Ett särskilt bolag, Aktiebolaget Kvarntorps kväveprodukter, skulle bildas med ett aktiekapital av 5 miljoner kronor, varav hälften skulle ägas av Kooperativa förbundet och hälften av skifferoljebolaget. Medel till skifferoljebolagets andel skulle erhållas genom att förbundet, när överenskommelsen blivit bindande, till skifferoljebolaget erlade en särskild ersättning å 2,5 miljoner kronor mot att skifferbolaget tillförsäkrade kvävebola-

get rätt till leveranser av skiffergas, ånga och elektrisk kraft. För dessa leveranser skulle skifferoljebolaget erhålla ersättning till vissa priser. Kvävebolagets anläggningar avsågs skola finansieras genom aktiekapitalet och genom lån mot av kvävebolaget ställda säkerheter.

Över Svenska skifferoljeaktiebolagets framställning hade efter remiss utlåtanden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, kommerskollegium, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, statens handels- och industrikommission samt länsstyrelsen i Örebro län. Kommerskollegium hade till sitt utlåtande fogat yttranden från ingenjörsvetenskapsakademien, Sveriges industriförbund och Kooperativa förbundet.

Flertalet av remissinstanserna tillstyrkte skifferoljebolagets framställning eller lämnade densamma i huvudsak utan erinran. I de flesta utlåtandena betonades starkt det tillämnade företagets betydelse ur försörjnings- eller beredskapssynpunkt. Å andra sidan framhöll vissa remissinstanser att en ökning av den inhemska produktionen av kvävegödningsmedel kunde få återverkningar i handelspolitiskt avseende. Vidare underströks svårigheterna att bereda utrymme för nya investeringar av den storlek, varom här skulle bli fråga. Projektet gav slutligen anledning till erinringar ur företagsekonomisk synpunkt, i det att statskontoret bl. a. framhöll att skifferoljebolagets ersättning för levererade produkter borde beräknas efter grunder som var gynnsammare för bolaget.

För egen del uttalade jag att det fick anses välbetänkt, att skifferoljebolaget på längre sikt och på rimliga villkor säkerställde avsättningen av sina biprodukter. Ett samarbete med andra industriföretag kunde härvid visa sig vara lämpligt. Det förslag till samgående med Kooperativa förbundet, som bolaget framlagt, syntes i huvudsak ägnat att tillgodose skifferoljebolagets intressen. Ur allmän försörjnings- och beredskapssynpunkt borde tillkomsten av det nya företaget hälsas med tillfredsställelse. Det framlagda förslaget syntes emellertid, med hänsyn bl. a. till vad som anförts vid remissbehandlingen, böra underkastas viss överarbetning, som torde kräva ytterligare förhandling med Kooperativa förbundet. Kontakt i ärendet syntes även böra tagas med Sveriges lantbruksförbund. Definitiv ställning kunde därför ännu icke tagas till frågan, vars slutliga lösning givetvis också påverkades av möjligheterna att erhålla byggnadstillstånd.

Statsutskottet erinrade vid sin behandling av frågan (utl. 121) om att utskottet i sitt av 1949 års riksdag godkända utlåtande nr 148 angående skifferoljeaktiebolagets framtida verksamhet framhållit, att det borde undersökas om icke samarbete i en eller annan form med den kemisk-tekniska industrien inom landet kunde åstadkommas. I anslutning härtill hade bolaget nu framlagt förslag om samgående med Kooperativa förbundet i syfte att för en planerad tillverkning av kalksalpeter få användning för sitt överskott av skiffergas samt i viss mån ånga och elektrisk kraft. Då den tilltänkta rörelsen icke skulle finansieras av statsmedel syntes förslaget i fråga icke påkalla något uttalande i sak från riksdagens sida. Utskottet förutsatte, att, därest avtal i ämnet kom till stånd mellan de båda kontrahenterna, detsamma icke

medförde, att riksdagen därigenom ställdes inför framtida förpliktelser. Utskottet ville i detta sammanhang framhålla, att, även om kvarntorpsverkets största betydelse låg i dess beredskapsvärde, det dock var angeläget, att riksdagen hölls underrättad om innebörden av den eventuella överenskommelsen samt om de troliga kostnads- och räntabilitetsutsikterna för företaget av rimlig säkerhetsgrad.

Sedan skifferoljebolagets tillkomst har bolaget från anslag å kapitalbudgeten erhållit sammanlagt i runt tal 95 milj. kronor. Härav har ca 51 milj. kronor sedermera avskrivits i statens räkenskaper. Återstående oavskrivet belopp uppgår alltså till ca 44 milj. kronor varav 23 milj. kronor utgör bolagets nuvarande aktiekapital och ca 21 milj. kronor lån av staten. Å driftbudgeten har till bolagets verksamhet anvisats i runt tal 25 milj. kronor. Sammanlagt har sålunda skifferoljebolaget av statsmedel tillförts omkring 120 milj. kronor.

Produktionen utgör enligt från bolaget nyligen lämnade uppgifter f. n., för år räknat, 25 000 m<sup>3</sup> bensen, 68 000 m<sup>3</sup> eldningsolja, 27 000 ton svavel, 9 500 ton gasol samt vissa kvantiteter gas och ånga.

### **Framställning från Svenska skifferoljeaktiebolaget.**

I skrivelse den 16 mars 1954 har *Svenska skifferoljeaktiebolaget* hemställt att få upptaga lån för uppförande av en ammoniakfabrik i Kvarntorp, att staten måtte teckna borgen för sagda lån samt att staten måtte lämna viss garanti beträffande upprätthållande av ammoniakfabrikens drift. Till stöd för sin hemställan anför bolaget i huvudsak följande.

Genom den utbyggnad av skifferoljeverket i Kvarntorp, som ägt rum enligt det av Kvarntorpsutredningen förordade och av riksdagen åren 1949 och 1950 beslutade utvecklingsprogrammet, har verkets produktion ökat väsentligt. Produktionen av olja, bensen, svavel och gasol har sin givna avsättning. Sedan dessa produkter framställts, återstår emellertid ett överskott av brännbar restgas och ånga, för vilket det gäller att erhålla den mest ekonomiska användningen.

Den långsiktiga målsättningen för bolagets verksamhet är bl. a. ägnad att leda till en sådan utveckling, att ett gasöverskott skulle kunna användas för fjärrgasdistribution i större skala genom ledningar till industrier och gasverk och därigenom icke oväsentligt minska Sveriges beroende av importbränslen. För att en dylik utveckling skall vara ekonomiskt motiverad i konkurrens med alternativa användningsätt för gasen, oaktat de relativt höga kapitalkostnaderna för gasledningar, är det emellertid önskvärt att större gaskvantiteter står till förfogande än för närvarande.

Med nuvarande gaskvantiteter samt med beaktande av att man jämväl har att söka ett ekonomiskt fördelaktigt användningssätt för ångöverskottet erhåller man i dagens läge — såsom framhållits i styrelsens skrivelse den 13 mars 1951 — det bästa ekonomiska utbytet av gas- och ångöverskottet, om

det utnyttjas för en lämplig fabrikation på platsen av förädlade produkter i stället för de nu aktuella alternativen: distribution av gas som bränsle till Örebro respektive omvandling av ångan till elektrisk kraft. Det må framhållas, att en disposition av det aktuella gasöverskottet för en fabrikation på platsen av förädlade produkter icke innebär, att man avsäger sig möjligheten att på längre sikt genom fortsatt teknisk utveckling nå fram till sådana metoder och kapaciteter, att ett för fjärrgasdistribution tillräckligt gasöverskott kan erhållas i framtiden.

Den gynnsammaste fabrikationen på platsen med användande av det nuvarande gas- och ångöverskottet är framställning av ammoniak. Vid denna tillverkning åtgår såväl ånga som elektrisk energi för behandlingen av råvaran, skiffergasen, vilken innehåller kväve och väte i för processen lämpliga proportioner, medan däremot kväveinnehållet vid varje annan användning utgör en belastning. På grund av skiffergasens sammansättning för enklare processen och vissa anläggningar, som skulle erfordrats om fabriken förlagts till annan plats i Sverige, blir onödiga. Man blir jämväl helt oberoende av koks och kol som råvaror vid tillverkningen.

I styrelsens skrivelse av den 13 mars 1951 anmäldes, att bolaget med Kooperativa förbundet träffat en preliminär överenskommelse rörande samarbete i fråga om en tilltänkt ammoniakfabrikation i Kvarntorp kombinerad med tillverkning av kalksalpeter på basis av ammoniak som råvara. Finansieringen av projektet skulle ske genom Kooperativa förbundet.

Bolaget och Kooperativa förbundet har därefter vidarebehandlat projektet. Därvid har man — bl. a. med hänsyn till distributionen av slutprodukten — funnit det lämpligast att förlägga endast ammoniak tillverkningen till Kvarntorp, medan tillverkningen av slutprodukten skulle ske vid Kooperativa förbundets dotterföretag AB Svenska salpeterverken i Köping, dit ammoniakerna sålunda skulle transporteras. Denna lösning av frågan har medfört åtskilliga ändringar i den tilltänkta överenskommelse mellan parterna, varom preliminär enighet nåddes 1951. Bolaget och Kooperativa förbundet har nu enats om vissa huvudgrunder för ett samarbete på basis av de ändrade förutsättningarna. Dessa huvudgrunder innebär följande.

Ammoniakfabriken, som är avsedd att få en årskapacitet på omkring 22 000 ton ammoniak, skall uppföras i Kvarntorp och ägas av skifferoljebolaget. Finansieringen av fabriken uppförande skall ske genom att skifferoljebolaget av Kooperativa förbundet erhåller ett lån, motsvarande anläggningskostnaderna. Lånet är avsett att amorteras på tio år och Kooperativa förbundet har förutsatt, att säkerheten för lånet skall utgöras av statens borgen.

Enligt ett särskilt leveransavtal skall skifferoljebolaget förbinda sig att till Salpeterverken leverera och Salpeterverken att mottaga ammoniakfabriken produkt. Leveransavtalet är avsett att träffas för en tid av tio år med automatisk förlängning på ett år i sänder, därest icke avtalet av endera parten uppsagts till upphörande. Uppsägning skall ske minst tre år före löpande avtalstids utgång.

Ammoniakpriset, som skall gälla fritt Kvarntorp, skall i princip fastställas till självkostnaden vid tillverkning av ammoniak på koksbasis. Därigenom skulle skifferoljebolaget för sina leveranser av skiffergas, ånga och elkraft till ammoniakfabriken utfå ett värde, som väl motsvarar de nämnda produkternas alternativpriser vid annan användning, samt därutöver praktiskt sett den marginal, som representeras av skillnaden i produktionskostnad vid framställning av ammoniak på basis av skiffergas jämförd med kostnaden vid ammoniak tillverkning på koksbasis. Enighet föreligger om den kalkyl, som skall läggas till grund för prisberäkningen. Avsikten är, att de i kalkylen ingående kapitalkostnaderna sedermera skall korrigeras efter de verkliga anläggnings- och förräntningskostnaderna. Det överenskomna leveranspriset skall, med undantag för de däri ingående kapitalkostnaderna, fortlöpande indexregleras under avtalstiden med ledning av närmast tillämpliga indexserier för de olika i kalkylen ingående kostnadsanslagen. Under igångkörningsperioden skall ett visst överpris erhållas.

De överenskomna huvudgrunderna innebär slutligen, att skifferoljebolaget i ett blivande avtal skall lämna lämplig garanti för att leveranserna under avtalstiden normalt skall kunna ske så, att Salpeterverken erhåller en jämn och ostörd tillförsel av ammoniak, att en med hänsyn till förhållandena lämplig force-majeure-klausul skall inarbetas i avtalet samt att överenskommelsen för skifferoljebolagets vidkommande skall träda i kraft först sedan vederbörligt godkännande erhållits från statens sida.

Det är mellan parterna förutsatt, att Sveriges lantbruksförbund, som hållits underrättat om förhandlingarna, skall intressera sig i projektet såvitt det gäller tillverkningen av gödselmedel.

Anläggningskostnaderna för ammoniakfabriken beräknas i dagens prisläge till 20 milj. kronor. Anläggningstiden antages till ungefär två år. Personalbehovet beräknas till omkring 50 man.

Den planerade ammoniak tillverkningen får i och för sig anses ha en god räntabilitet, om man utgår från att skifferoljeverkets leveranser av skiffergas, ånga och elektrisk kraft skall åsättas de priser, som skulle erhållits vid alternativ användning av dessa produkter. På grund härav kommer ammoniak tillverkningen att medföra ett nettotillskott av intäkter för skifferoljeverket, varigenom totalresultatet av bolagets rörelse skulle förbättras. Ehuru man ännu under flera år framåt säkerligen får räkna med betydande underskott efter avskrivningar på skifferoljeverkets drift, anser styrelsen, att det med hänsyn såväl till den internationella utvecklingen som till föreliggande tekniska utvecklingsmöjligheter för den svenska skifferoljeindustrien finns övervägande skäl för att driften av skifferoljeverket i Kvarntorp fortsättes samt anledning att antaga, att den successivt bör kunna utvecklas mot ett bättre ekonomiskt resultat. Skulle emellertid i en framtid utvecklingen bli en annan än vad styrelsen för dagen anser riktigt att räkna med och ett nedläggande av skifferoljeverket övervägas, föreligger alltid möjligheter att komplettera ammoniakfabriken med en koksgas-anläggning och därigenom eliminera dess beroende av skifferoljeverket.

Med en sådan komplettering skulle ammoniakfabrikens lönsamhet i stort sett bli likvärdig med lönsamheten vid en ammoniakfabrik, som från början är uppbyggd på koksbasis, dock med den mindre avvikelse att driftskostnaderna måste ökas med kostnader för landtransport av kol och koks från närmaste djuphamn. Styrelsen anser därför ej, att den planerade ammoniakfabriken skulle förhindra ett framtida nedläggande av driften vid skifferoljeverket, om detta av skäl, som för dagen ej äro aktuella, skulle visa sig önskvärt.

För den händelse verksamheten vid skifferoljeverket i Kvarntorp skulle nedläggas eller inskränkas, så att tillräckliga kvantiteter skiffergas icke skulle kunna erhållas till ammoniakfabriken, synes det med hänsyn till den nämnda, från Kooperativa förbundets sida fordrade leveransgarantien erforderligt med ett principiellt uttalande från statens sida av innebörd, att ammoniakfabrikens drift, oberoende av ett eventuellt nedläggande av skifferoljeverket, skall fortsättas under återstoden av avtalstiden genom att anläggningen kompletteras med utrustning för koksgasframställning. Sådan utrustning av enklare beskaffenhet men på kortare sikt fullt tjänlig för det avsedda ändamålet beräknas i dagens prisläge kosta omkring 4 milj. kronor.

### **Departementschefen.**

Svenska skifferoljeaktiebolagets produktion omfattar i första hand olja, bensin, gasol och svavel. Därutöver producerar bolaget vissa kvantiteter skiffergas och ånga. Bolaget har sedan flera år haft uppmärksamheten riktad på frågan om den lämpligaste och ur ekonomisk synpunkt gynnsammaste användningen av sistnämnda överskottsprodukter. År 1951 anmälde bolaget, att förhandlingar upptagits med Kooperativa förbundet om ett samgående i syfte att på basis av skiffergasen uppta framställning av kalksalpeter i Kvarntorp. Vid anmälan av denna fråga i proposition 1952:100 framhöll jag, att jag ansåg det välbetänkt, att bolaget på längre sikt och på rimliga villkor säkerställde avsättningen av sina biprodukter och att ett samarbete med andra industriföretag därvid kunde vara lämpligt. Jag uttalade emellertid samtidigt att det då framlagda förslaget med hänsyn till bl. a. vad som anförts vid remissbehandlingen torde få underkastas viss överarbetning, som krävde ytterligare förhandlingar med Kooperativa förbundet, varför definitiv ställning då icke kunde tas till frågan.

Vid de fortsatta förhandlingar, som sedermera ägt rum, har parterna enats om att välja andra former för samarbetet än de ursprungligen tänkta. Som framgår av skifferoljebolagets nyss refererade framställning, har man övergivit tanken att inom ett av Kooperativa förbundet och skifferoljebolaget ägt bolag uppta kalksalpeterstillverkning i Kvarntorp. Avsikten är nu att skifferoljebolaget i Kvarntorp skall producera ammoniak, vilken transporteras till Kooperativa förbundets dotterföretag Aktiebolaget Svenska sal-



peterverken i Köping, för att där utnyttjas för framställning av kalksalpeter. Skifferoljebolaget skall för ändamålet i Kvarntorp uppföra en ammoniakfabrik med en årskapacitet av omkring 22 000 ton ammoniak. Medel till uppförande av ammoniakfabriken — anläggningskostnaderna beräknas till ca 20 milj. kronor — skall skifferoljebolaget erhålla genom ett 10-årigt amorteringslån från Kooperativa förbundet. Skifferoljebolaget skall förbinda sig att till salpeterverken leverera ammoniakfabrikens produktion och salpeterverken utfästa sig att motta leveranserna. Ammoniakpriset grundas på den beräknade tillverkningskostnaden för ammoniak på koksbas. Skifferoljebolaget har nu anmält, att Kooperativa förbundet dels önskar statens borgen för det lån, som förbundet skall lämna skifferoljebolaget, dels begär en garanti för att ammoniakfabrikens drift upprätthålles under avtalstiden, d. v. s. i första hand tio år.

Jag hyser alltjämt den uppfattning, som jag gav uttryck åt vid anmälan år 1952 av skifferoljebolagets tidigare framställning i ämnet, nämligen att det ur allmän försörjnings- och beredskapssynpunkt bör hälsas med tillfredsställelse, att den inhemska produktionen av kvävegödselmedel erhåller ett bredare underlag. Jag fäster härvid vikt vid det förhållandet, att förbrukningen inom landet av kvävegödselmedel sedan flera decennier och icke minst under senare år undergått en successiv stegring. Det torde ej finnas skäl anta att konsumtionsstegringen i fortsättningen skulle upphöra. Främst vill jag emellertid betona angelägenheten av att på ett ekonomiskt försvarbart sätt tillvarata överskottsgasen i Kvarntorp.

För skifferoljebolagets del synes den träffade preliminära överenskommelsen innebära en fullt godtagbar lösning av frågan om avsättning av bolagets överskottsproduktion av gas och ånga. Enligt vad jag inhämtat av utredningsmaterial, som bolaget under hand förebragt och som torde få tillställas riksdagens vederbörande utskott, innebär prissättningen för den ammoniak, som skifferoljebolaget skall leverera, dels full täckning för samtliga driftskostnader, dels en lämpligt avvägd ersättning för kapitalkostnader, dels därutöver ett icke oväsentligt överskott. Enligt överenskommelsen åligger det ej skifferoljebolaget eller staten att anskaffa kapital för uppförande av den planerade ammoniakfabriken; nyinvesteringarna i Kvarntorp skall finansieras genom lån från Kooperativa förbundet. Jag anser mig böra tillstyrka, att staten ställer borgen för ifrågasvarande lån, som nu beräknas till 20 milj. kronor, eller det högre belopp, vartill anläggningskostnaderna kan komma att uppgå.

Från Kooperativa förbundets sida har vidare framställts önskemål om garanti för att ammoniakfabriken ej nedläggs under avtalsperioden. I anledning härav vill jag framhålla, att jag anser mig böra utgå från — såsom för övrigt förutsatts vid anmälan av frågan om nedsättning av bensinskatten för skifferoljebolagets del i proposition nr 112 till årets riksdag — att skifferoljebolaget, med hänsyn till den ur bl. a. beredskaps- och forskningssynpunkt betydelsefulla verksamhet bolaget bedriver, kommer att bestå som ett normalt långtidsföretag. Skulle emellertid de ekonomiska för-

utsättningarna för fortsatt drift vid skifferoljebolaget radikalt förändras, vilket jag icke för närvarande har anledning räkna med, kan frågan om att nedlägga verksamheten möjligen komma att aktualiseras. Ifrågavarande garanti innebär i och för sig ej hinder härför, då ammoniakfabriken efter viss komplettering kan drivas på koksbas, oberoende av förnödenheter från skifferoljebolaget. I sådant fall skulle staten kunna åsamkas kostnader för komplettering av ammoniakfabriken. Risken för att en sådan situation skall inträda måste vägas mot de fördelar som överenskommelsen med Kooperativa förbundet otvivelaktigt medför. Enligt min mening är risken icke av sådan karaktär, att det finns anledning att avstå från överenskommelsen med Kooperativa förbundet.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

medgiva att staten må i enlighet med vad jag i det föregående förordat ställa borgen för lån, som Svenska skifferoljeaktiebolaget må erhålla av Kooperativa förbundet i samband med uppförande av en ammoniakfabrik i Kvarntorp.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtast till riksdagen.

Ur protokollet:

*G. Ljungar.*